

tudini cedere. Quam tamen consuetudinem nisi prior ante Agrippinus et nonnulli per Africam coëpiscopi ejus etiam per concilii sententias deserere tentavissent, non auderet iste saltem ratiocinari adversus eam : sed in tam obscura quæstione turbatus, et ubique intuens universalem robustamque consuetudinem, coarctaret se potius et prece et intentione mentis ad Deum, ut quod postea plenario concilio visum est, id verum esse perspiceret et doceret. Sed cum fatigatum præcedentis concilii quod per Agrippinum factum est excepisset auctoritas, maluit prædecessorum suorum tanquam inventum defendere, quam inquirendo amplius laborare. Nam in fine Epistolæ ad Quintum ita ostendit, in quo tanquam lectulo auctoritatis quasi fessus acquieverit.

XIV. « Quod quidem, inquit, et Agrippinus bonæ memoriæ vir, cum cæteris coëpiscopis suis qui illo tempore in provincia Africa et Numidia Ecclesiam Domini gubernabant, statuit, et librata concilii communis examinatione firmavit: quorum sententiam religiosam et legitimam, salutarem, fidei et Ecclesiæ catholicæ congruentem, nos etiam secuti sumus. » Hac attestatione satis ostendit, multo magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum vel universale concilium factum esset. Nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur orbis terrarum, et hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem. Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur et quæritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii concilii auctoritatem roborque perducta, post Cypriani quidem passionem, sed antequam nos nati essemus. Hanc autem fuisse consuetudinem Ecclesiæ, quæ postea multis discussis ambagibus perspecta veritate plenario concilio confirmata est, satis ostenditur et ipsius

beati Cypriani verbis in eadem ad Jubaianum Epistola, quæ in concilio lecta memoratur. Ait enim : « Sed dicit aliquis : Quid ergo fiet de iis qui in præteritum de hæresi ad Ecclesiam venientes sine baptismo admissi sunt ? » Ubi certe quid fieri soleret etsi non fieri vellet, satis ostendit, et eo ipso quod concilium Agrippini commemorat, aperte indicat fuisse aliam consuetudinem Ecclesiæ. Neque enim opus erat hoc concilio velle statuere, si jam consuetudine tenebatur : et id ipso concilio nonnullæ sententiæ omnino declarant, eos contra Ecclesiæ consuetudinem decrevisse, quod decernendum esse arbitrati sunt. Quapropter illud unum isti considerent quod omnibus patet ; si auctoritas Cypriani sequenda est, magis eam sequendam esse in unitate servanda, quam in Ecclesiæ consuetudine commutanda ; si autem concilium ejus attenditur, huic esse universæ Ecclesiæ posterius concilium præponendum, cujus se membrum esse gaudebat ; et ut se in totius corporis compage retinenda cæteri imitarentur, sæpius admonerat. Nam et concilia posteriora prioribus apud posteros præponuntur, et universum partibus semper jure optimo præponitur.

XV. Quid autem agunt isti, cum docetur sanctus Cyprianus, etiamsi non admisit in hæresi vel schismate baptizatos, tamen communicasse admittentibus, quod apertissime declaravit ¹, dicens : « Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes ? » Si talium communionem maculatus est, cur in tractando baptismo ejus auctoritatem sectantur ? Si autem talium communionem maculatus non est, cur in unitate retinenda exemplum ejus non imitantur ? Numquid hic restat, nisi ut dicant : « Sic volumus ? » Quid aliud sermoni veritatis justitiæque respondent omnes flagitiosi et

¹ In Concilio Carthag.

facinorosi homines, luxuriosi, ebriosi, adulteri, et modis omnibus impudici, fures, raptores, homicidæ, latrones, malefici, idololatræ, quid aliud respondent cum eos veritas arguit, nisi, Hoc volo, hoc me delectat? Et si Christiano tincti sunt nomine, dicunt etiam: « Tu quis es qui iudices alienum servum ¹? Verumtamen eo sunt isti modestiores, quia cum legibus divinis et humanis aliquid poenarum pro suis perditis moribus factisque patiuntur, non se martyres dicunt: isti autem simul habere volunt et sacrilegorum vitam et innocentium famam, et in sceleratis factis nullam poenam et in poenis justis Martyrum gloriam: quasi non tanto sit erga illos major misericordia et patientia Dei, quanto magis eos partibus corripiens dat locum poenitentiae ², et in hac vita flagella ingeminare non cessat, ut considerantes quæ patiantur, et quare patiantur, aliquando respiscant: et qui jam pro unitate Donati Maximianistarum baptismum receperunt, pro pace Christi orbis terrarum baptismum potius amplectantur, reddantur radici, reconcilientur unitati, videant nihil sibi remansisse quod dicant, sed tamen remansisse quod faciant, ut pro factis eorum præteritis sacrificium dilectionis offeratur placabili Deo, cujus unitatem nefario scelere diruperunt, cujus sacramentis tam diuturnas injurias irrogarunt. « Misericors est enim et miserator Dominus, longanimis et multum misericors et verax ³. » Amplectantur in præsentī vita misericordem et longanimum, et timeant in futura veracem. « Non vult enim » mortem impii, quantum ut revertatur et vivat ⁴: » quia sententiam flectit adversus injurias irrogatas. Hæc est nostra exhortatio.

XVI. Propter hoc eos habemus inimicos quia vera dicimus, quia tacere metuimus, quia cessare ab instantia

¹ Rom. xiv, 4. — ² Sap. xii, 10. — ³ Psal. cxi, 8. — ⁴ Ezech. xxxiii, 11.

quanta possumus formidamus, quia obtemperamus Apostolo dicenti: « Prædica verbum, insta opportune, im- » portune, argue, hortare, increpa ¹. » Sed sicut Evangelium loquitur, Diligunt gloriam hominum magis quam Dei, et dum reprehendi ad tempus timent ², damnari in sempiternum non timent. Vident etiam ipsi quid mali faciant, vident non esse quid omnino respondeant: sed nebulas imperitis offundunt, cum ipsi vivi sorbeantur, id est, scientes et agnoscentes intereant. Viderunt horrere homines et graviter detestari, quod etiam se ipsi in multa schismata diviserunt, et maxime in Africæ capite et notissima civitate Carthagine: conati sunt resarcire dedecus pannorum suorum. Putantes quod possent Maximianistas auferre, magno conatu per Optatum Gildonianum fortiter institerunt, multa illis mala et persecutiones sævissimas intulerunt. Receperunt inde aliquos, putantes quod possent omnes eodem terrore converti: his autem quos receperunt, noluerunt facere injuriam, ut ab eis in schismate baptizatos denuo baptizarent, vel potius ab his ipsis rebaptizari eos facerent intus, a quibus baptizati erant foris; atque hoc modo suæ nefariæ consuetudini præscripserunt. Sentiunt quam scelerate jam faciant, recepto baptismo Maximianistarum, violare baptismum orbis terrarum. Sed timent rebaptizatos suos, ne forte non eis parcant, si ipsi pepercerint cæteris; ne de illis exigant animas suas, si animas aliorum trucidare cessaverint.

XVII. Quid de receptis Maximianistis respondeant, non inveniunt. Si dixerint, Innocentes recepimus: respondetur eis: Ergo innocentes damnaveratis. Si dixerint, Nesciebamus: Ergo temere judicastis: (sic etiam de traditoribus sententiam temerariam protulistis): falsumque

¹ 1 Tim. iv, 2. — ² Joan. xii, 43.

dixistis ¹ : « Plenarii concilii ore veridico damnatos esse cognoscite. » Neque enim ore veridico innocentes damnari potuerunt. Si dixerint, Non eos damnavimus : recitatur concilium, recitantur nomina et episcoporum et civitatum. Si dixerint, Non est ipsum concilium nostrum : recitantur Gesta proconsularia, ubi non semel idem concilium allegaverunt, ut eosdem Maximianistas de basilicis excluderent, et judiciorum strepitu atque auxiliorum impetu proturbarent. Si dixerint, Felicianum Mustitanum et Prætextatum Assuritanum, quos postea receperunt, cum Maximiano non fuisse : recitantur Gesta quibus eos de basilicis excludendos ex concilio suo quod adversus Maximianistas fecerunt, de judiciis publicis postularunt. Si dixerint, Pro pace suscepti sunt : respondetur, Cur ergo veram et plenam non agnoscitis pacem? Quis vos impulit, quis coëgit pro pace Donati schismaticum recipere damnatum, et contra pacem Christi orbem damnare inauditum? Urget eos undique veritas : vident se non habere quid respondeant, et putant se non habere quid faciant : quid loquantur non inveniunt, tacere non permittuntur : malunt perversis vocibus veritati reluctari, quam confessis erroribus paci restitui.

XVIII. Quis autem non intelligat quid in corde suo possint dicere? Quid ergo facimus, inquirunt, de his quos jam rebaptizavimus? Respondetur, Redite cum eis ad Ecclesiam, medicamento pacis offerte curandos quos vulnerastis, vitæ charitatis offerte suscitandos quos occidistis. Multum valet ad propitiandum Deum fraterna concordia. « Si duobus ex vobis, ait Dominus, convenierit in » terra, quidquid petieritis, fiet vobis ⁴. » Si duobus hominibus, quanto magis duobus populis? Simul nos Domino prosternamus, participamini nobiscum unitatem,

¹ In Bagaitani concilii sententia. — ² Matth. XVIII, 19.

participemur vobiscum dolorem, et charitas cooperiat multitudinem peccatorum. Ab ipso beato Cypriano consilium quærite, attendite quantum de unitatis bono præsumperit, unde se non disruptit a diversa sentientibus, et cum arbitraretur eos qui extra Ecclesiæ communionem baptizarentur, baptismum non habere, credidit eos tamen in Ecclesiam simpliciter admissos propter ipsius unitatis vinculum posse ad veniam pertinere. Sic enim solvit quæstionem, quam sibi ipse proposuit ad Jubaianum ita scribens ¹ : « Sed dicit aliquis, Quid ergo fiet de his qui in præteritum de hæresi ad Ecclesiam venientes, sine baptismo admissi sunt? Potens est Dominus misericordia sua indulgentiam dare, et eos qui ad Ecclesiam simpliciter admissi, in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesiæ suæ muneribus non separare. »

XIX. Quid sit autem perniciosius, utrum omnino non baptizari, an rebaptizari, judicari difficile est. Video quidem quid amplius homines detestentur atque horreant : verum tamen recurrens ad illam stateram Dominicam, ubi non ex humano sensu, sed ex auctoritate divina rerum momenta penduntur, invenio de utraque re Domini sententiam. Nam et Petro dixit : « Qui lotus est, non habet » necessitatem iterum lavandi ². » Et Nicodemo : « Nisi » quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, non intrabit in » regnum cœlorum ³. » Quid habeat secretior dijudicatio Dei, hominibus, quales nos sumus, difficile est fortasse cognoscere : quantum tamen ad ipsa verba attinet, cui libet homini manifestum est quantum distet inter, non habet necessitatem lavandi, et non intrabit in regnum cœlorum. Ipsa denique Ecclesia sic traditum tenet, ut hominem sine baptismo ad altare prorsus non possit admittere, rebaptizatum autem cum post poenitentiam liceat

¹ Epist. 71. — ² Joan. VIII, 10. — ³ Id. III, 5.

admitti, quid aliud ostenditur nisi eum baptismo non carere? Si ergo Cyprianus quos esse sine baptismo arbitrabatur, tamen propter unitatis vinculum ad veniam pertinere præsimebat; potens est Dominus per ipsum unitatis vinculum et pacis etiam rebaptizatis placari, et eis a quibus rebaptizati sunt, ea ipsa pacis compensatione mitescere, et omnia quæ in errore commiserant delicta donare, offerentibus sacrificium charitatis, quæ cooperit multitudinem peccatorum; ut non attendat quam multo eorum discessu vulnerati sint, sed quam plures eorum reditu liberati. In quo enim vinculo pacis credidit Cyprianus posse per misericordiam Dei ab Ecclesiæ muneribus non separari eos quos in Ecclesiam sine baptismo existimabat admissos, in eodem vinculo pacis credimus per eandem misericordiam Dei mereri veniam posse rebaptizatos.

XX. Ecclesia quippe catholica et temporibus beati Cypriani, et ante ipsum præterito tempore, aut rebaptizatos, aut baptismum non habentes, unitatis gremio continebat: aut illi, aut illi salutem non nisi unitatis ipsius merito consecuti sunt. Si enim non habebant baptismum qui ab hæreticis veniebant, sicut asserit Cyprianus; non recte admittebantur: et tamen eisdem ipse indulgentiam de Domini misericordia propter unitatem Ecclesiæ non desperavit. Ita ergo si habebant baptismum, non recte rebaptizantur: quid itaque illos nisi eadem unitatis charitas adjuvabat, ut quod in sacramento tractando latebat humanam infirmitatem, divina misericordia non reputaret amantibus pacem? Cur ergo cum vestros rebaptizatos timetis, et illis et vobis salutis aditus invidetis? Fuit aliquando de baptismo dubitatio: qui diversa senserunt, in unitate manserunt. Ea dubitatio procedente tempore perspecta veritate sublata est: quæ-

tio quæ nondum finita Cyprianum non deterruit ut recederet, vos finita ut redeatis invitat. Venite ad Catholicam concordantem, quam Cyprianus non deseruit fluctuantem: aut si vobis exemplum Cypriani jam displicet, qui communicavit eis qui cum baptismo hæreticorum recipiebantur, aperte dicens: «Neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes:» quo itis miseri? quid agitis? Et vos ipsos fugite, quia inde processistis, ubi ille permansit. Si vero ei, propter abundantiam charitatis et amorem fraternitatis et vinculum pacis, nec sua peccata, nec aliena obesse potuerunt; huc redite, ubi et nobis et vobis multo minus oberunt quæ vestri finxerunt.